

СИЛАБУС

Східноєвропейський національний університет імені Лесі України
Медико-біологічний факультет
Кафедра зоології

Дисципліна: Теорія і методика навчання екології

Викладач: Бусленко Леся Володимирівна, кандидат біологічних наук, доцент
Buslenko.Lesya@eenu.edu.ua

Комунікація зі студентами: електронною поштою, на заняттях згідно розкладу, за графіком консультацій.

Розклад занять розміщено на сайті навчального відділу CHU:
<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

Розклад консультацій. Консультації проводяться згідно розкладу, що розміщений на дошці оголошень кафедри зоології та на сайті кафедри:
<https://eenu.edu.ua/uk/chairs/zoologiyi>.

Передумови вивчення курсу: попередньо студент повинен прослухати курси: «Зоологія», «Ботаніка», «Ґрунтознавство», «Екологія», «Навчальна комплексна зоолого-ботанічна практика», «Заповідна справа».

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Мета дисципліни: забезпечення студентів знаннями про теорію і методику навчання екології; розвиток в них готовності до пізнавальної взаємодії з учнями в процесі навчання екології, формування екологічної культури.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Теорія і методика навчання екології» є надання студентам базових знань з теорії екології, з актуальних проблем методики навчання екології.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Опис курсу містить навчальну програму курсу Теорія і методика навчання екології /укладач Бусленко Л.В., яка розміщена на сайті факультету:
<https://eenu.edu.ua/uk/structure/faculties-and-institutes/mediko-biologichniy-fakultet?query=Зоологія%3A-програми>

Перелік тем лекцій з питаннями, які розглядаються

Тема 1. Теорія і методика навчання екології як навчальна дисципліна

1. Предмет і завдання теорії і методики навчання екології.
2. Методологічні засади методики навчання екології.
3. Зміст екологічної освіти в сучасній школі.
4. Екологічні явища.
5. Екологічні системи.

6. Екологічні закони.

Тема 2. Аутокологія.

1. Екологічні фактори та їх класифікація.
2. Кліматичні фактори.
3. Фактори водного середовища.
4. Едафічні фактори.
5. Біотичні фактори.
6. Аутокологія та методика її навчання.

Тема 3. Демекологія (екологія популяцій).

1. Концепція екології популяцій.
2. Структура популяцій.
3. Динаміка популяцій.
4. Взаємодія організмів всередині популяцій і за її межами.
5. Продуктивність і енергетика популяцій.
6. Демекологія та методика її навчання.

Тема 4. Біоценологія (синекологія).

1. Біоценоз як природна система.
2. Класифікація біоценозів.
3. Властивості та структура біоценозів.
4. Фітоценологія – вчення про фітоценози.
5. Біоценотична структура угруповань.
6. Динаміка біоценозів.
7. Біоценологія та методика її навчання.

Тема 5. Біогеоценологія (екосистемологія).

1. Поняття і визначення біогеоценозу.
2. Структура біогеоценозу.
3. Динаміка біогеоценозу.
4. Біогеоценологія та методика її навчання.

Тема 6. Біосферологія.

1. Еволюція біосфери.
2. Структура біосфери.
3. Динаміка біосфери.
4. Геохімічні кругообіги в біосфері.
5. Біосферологія та методика її навчання.

Тема 7. Прикладна екологія.

1. Екологія і її прикладні галузі.
2. Охорона і раціональне використання природних ресурсів.
3. Екологічний моніторинг.

Тема 8. Організація шкільного курсу екології

1. Принципи побудови шкільного курсу екології.
2. Мета, завдання, зміст і структура курсу екології в загальноосвітній школі.
3. Порівняльний аналіз програм різних навчальних рівнів.
4. Розробка календарно-тематичного плану.
5. Підручник як засіб навчання. Структура підручника. Особливості роботи з підручником.

Тема 9. Організація навчально-виховного процесу в школі під час вивчення екології.

1. Методи навчання екології.
2. Типи і структура уроків з екології.
3. Контроль знань і вмінь учнів з екології.
4. Екологічні задачі.

Тема 10. Особливості організації позашкільної екологічної освіти.

1. Організація і методика проведення допоміжних форм навчальної діяльності учнів.
2. Екскурсія як метод навчання і форма організації занять. Класифікація екскурсій. Підготовка екскурсії. Проведення екскурсії. Використання в навчальному процесі матеріалів екскурсії.
3. Методика організації і проведення гурткової роботи. Методика організації екологічної стежки. Методика підготовки і проведення виставок. Науково-дослідна робота з екології та її характерні особливості.
4. Факультативи – одна з допоміжних форм навчальної діяльності учнів при вивченні екології. Дослідницька діяльність учнів на факультативних заняттях з екології.

Перелік тем практичних занять

для студентів денної форми навчання галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)», за освітньо-професійною програмою «Середня освіта. Біологія, природознавство, здоров'я людини».

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Особливості викладення матеріалу: аутекологія, декекологія, синекологія, біогеоценологія, біосферологія.	2
2	Методика формування екологічних знань, понять та закономірностей. Екологічна термінологія. Екологічні закони.	2
3	Структура, аналіз шкільної навчальної програми та підручника з екології. Складання календарно-тематичного плану. Навчально-виховне значення екологічних знань у системі сучасної загальноосвітньої підготовки учнів.	2
4	Методика проведення практичних робіт з екології. Методика проведення лабораторних уроків з екологічним ухилом.	2
5	Методика складання плану та конспекту уроку з екології.	2
6	Методика проведення нетрадиційних уроків з екології. Особливості проведення інтегрованого та міжпредметного уроку.	2
7	Екскурсія – як форма організації навчального процесу з екології. Методика проведення екскурсій, експедицій з екологічним спрямуванням.	2
8	Факультативні заняття з екології. Дослідницька діяльність учнів на факультативних заняттях з екології.	2
	Разом	16

Для студентів заочної форми навчання галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)», за освітньо-професійною програмою «Середня освіта. Біологія, природознавство, здоров'я людини».

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Особливості викладення матеріалу: аутекологія, декекологія, синекологія, біогеоценологія, біосферологія. Методика формування екологічних знань, понять та закономірностей. Екологічна термінологія. Екологічні закони.	2
2	Структура, аналіз шкільної навчальної програми та підручника з екології. Складання календарно-тематичного плану. Методика проведення практичних робіт з екології.	2
	Разом	4

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Для студентів денної форми навчання галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)», освітньо-професійної програми «Середня освіта. Біологія, природознавство, здоров'я людини»

Поточний контроль (max = 40 балів)								Модульний контроль (max = 60 балів)		Загальна кіль- кість балів
Модуль 1								Модуль 2		
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2						МКР 1	МКР 2	
Лб. 1	Лб. 2	Лб. 3	Лб. 4	Лб. 5	Лб. 6	Лб. 7	Лб. 8			
5	5	5	5	5	5	5	5	30,0	30,0	100,0

Для студентів заочної форми навчання галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)», освітньо-професійної програми «Середня освіта. Біологія, природознавство, здоров'я людини»

Поточний контроль (max = 40 балів)		Модульний контроль (max = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1		Модуль 2		
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	МКР 1	МКР 2	
Лб. 1	Лб. 2			100,0
20	20	30,0	30,0	

Поточний контроль проводиться у вигляді усного або письмового опитування. Оцінка за кожну виконану практичну роботу продемонстрована у таблиці.

Проміжний контроль (модульна контрольна робота) проводиться письмово, або у формі комп'ютерного тестування. Модульний зріз передбачає розв'язання 30 тестових завдань, які складаються на основі лекційного курсу, лабораторних робіт і питань, які виносяться на самостійне опрацювання. Для курсу модульних контрольних робіт передбачено 2. Таким чином, максимальна кількість балів, яку студент може отримати за один модульну контрольну роботу – 30 балів (загалом 60 балів за дві модульні контрольні роботи).

Підсумковий контроль – екзамен. Оцінювання знань студентів здійснюється за результатами поточного й модульного контролю. При цьому завдання із цих видів контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів включно.

У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, студент складає екзамен у формі *тесту*. Пропонується 20 теоретичних тестових завдань першого рівня складності, 10 теоретичних та 5 практичних завдань другого рівня складності та два практичні завдання третього рівня складності. При цьому на екзамен виносяться 60 балів (кожне питання першого рівня складності оцінюється максимум в 1,0 бал, другого – в 2 бали, третього – в 5 балів), а бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються. Для складання іспиту потрібно набрати не менше 60 балів за 100-бальною шкалою.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка для екзамену
90 – 100	Відмінно

82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

Основні:

1. Глушакова О. Екологічна робота на уроках і в позаурочний час / Хімія. Біологія / О. Глушкова. - 2003. - № 60. - С. 7-10.
2. Гнілуша Н.В. Екологічний практикум: [навчально-методичний посібник] / Н. Гнілуша. - Кривий Ріг: Видавничий дім, 2008. 116 с.
3. Екологічна освіта в школі: нестандартні уроки, виховні заходи / [Автор-упорядник Т.Ф.Рябчук]. - Х.: Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2008. - 192 с. - (Серія «Виховання в школі»).
4. Екологічна освіта та виховання учнівської молоді в іграх і тренінгах: [Методичні рекомендації для вчителів, вихователів, керівників гуртків]. - К.: Основа, 2003. - 132 с.
5. Екологічна стежка (методика, організація, характеристика модельної стежки «Лісники» / [Під ред. д-ра біол. наук., проф.. Я.П.Дідуха]. - К.: Фітосоціоцентр, 2000. - 88 с.
6. Екологічне виховання школярів: [Методичний посібник для учнів, вчителів та студентів природничих факультетів]. - Тернопіль, 1995. - 143 с.
7. Екологічні задачі, ігри та вікторини: [Навчальний посібник] / Н.О. Пустовіт, З.Н.Плечова. - К.: Наукова думка, 1995. - 72 с.
8. Екологія. Програми для навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів (рівень стандарту, академічний, профільний). 10-11 кл. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>
9. Концепція екологічної освіти України. - К., 2001.
10. Крисаченко В. С. Екологічна культура: теорія і практика: Навч. посібник/ Крисаченко В.С. — К.: Заповіт, 1996. — 352 с.
11. Лисенко Н.В. Теорія і практика екологічної освіти: дошкільник-педагог. Начально-методичний посібник для ВНЗ. - К.: Видавничий дім «Слово», 2009. - 400 с.
12. Царик Л.П. Екологія. 10 клас. Профільний рівень Підручник/Царик Л.П., Вітенко І.М., Царик П.Л..-К.: Генеза, 2010.
13. Царик Л.П. Екологія. 11 клас. Профільний рівень Підручник/Царик Л.П., Вітенко І.М., Царик П.Л..-К.: Генеза, 2011.
14. Царик Л.П. Екологія. 11 клас. Рівень стандарту, академічний рівень.

Додаткові:

1. Пустовіт Г.П. Дослідницька робота учнів з екології в позашкільних установах і школах / Г.П. Пустовіт. - К., 1996.
2. Пустовіт Г.П. Теоретико-методологічні основи екологічної освіти і виховання учнів 1-9 класів у позашкільних навчальних закладах / Г.П. Пустовіт. - Луганськ, 2004. - 540 с.
3. Скиба Ю.А. Науково-дослідна робота з біології та екології у загальноосвітній школі / Ю.А.Скиба, М.М.Скиба. - К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2005. - 87 с.
4. Сценарії екологічних заходів. - Х.: Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2007. - 368 с.

5. Анісімова С.В. Екологія: Навчальна книга для учнів загальноосвітньої школи / С.В.Анісімова, О.В.Рибалова, О.В. Поддашкін. - К.: Грамота, 2001. – 135с.
6. Білявський Г.О. Основи екологічних знань: [підручник] / Г.О. Білявський, Р.С. Фурдуй. - К.: Либідь, 1997. - 288 с.
7. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. - К.: Либідь, 1997. - 376 с
8. Голойда Г. Природа навколо нас: Сценарії шкільних свят для учнів 5-7 класів / Г. Голойда. - Тернопіль: Підручники і посібники, 2000. - 39 с.
9. Шабанов Д.А., Кравченко М.О. Екологія у шкільному курсі біології / Д.А.Шабанов, М.О Кравченко. - Х.: Видавнича група „Основа", 2005. - 142 с.

14. Інформаційні ресурси

1. CD-диск з тестовими матеріалами.
2. CD-диск з опорним конспектом лекцій.
3. CD-диск з інструкціями до практичних робіт.